

Vergadering van de Eerste Kamer op dinsdag 5 maart 2013

Toespraak van de Voorzitter van de Eerste Kamer,
Mr. G.J. de Graaf

Herdenking

Dr. P.H. (Pieter) Kooijmans
(1933 - 2013)

Op 13 februari jongstleden is op 79-jarige leeftijd Minister van Staat Pieter Kooijmans overleden. Hiermee verliest de Nederlandse samenleving een grote autoriteit op het gebied van de mensenrechten, een zeer evenwichtig politicus en bestuurder en een beminnelijk en inspirerend mens.

Pieter Hendrik Kooijmans werd geboren op 6 juli 1933 in Heemstede. Na afronding van het gymnasium in Haarlem, begon hij met de studies economie en rechten aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij studeerde cum laude af in de rechtsgeleerdheid, waarna hij vervolgens promoveerde op het proefschrift *The doctrine of the legal equality of states*.

De heer Kooijmans was van 1965 tot 1972 hoogleraar in het volkenrecht en het recht der Europese Gemeenschappen en tot

mei 1973 hoogleraar in het volkenrecht aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. In dat jaar werd hij benoemd tot staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in het kabinet Den Uyl, waarin Max Van der Stoep als minister van Buitenlandse Zaken fungeerde. In deze functie was hij belast met aangelegenheden betreffende de Verenigde Naties en ontwapeningsvraagstukken. In 1975 bracht hij samen met minister Van der Stoep de nota 'Ontwapening en Veiligheid' uit, waarin de bewindslieden opriepen vredesbeleid te laten prevaleren boven commerciële belangen. Ook speelde de heer Kooijmans als staatssecretaris een belangrijke rol bij de onderhandelingen over de onafhankelijkheid van Suriname.

Na afronding van zijn staatssecretarisschap eind 1977 was de jurist Kooijmans weer 16 jaar hoogleraar volkenrecht in Leiden. Hij raakte vooral bekend als internationaal erkend specialist op het gebied van de mensenrechten. Hij was lid van een groot aantal adviescommissies op het gebied van buitenlandse zaken, defensie en de problematiek van vluchtelingen. Zo was hij onder meer voorzitter van de adviescommissie inzake vraagstukken van ontwapening en internationale veiligheid en vrede, van de VN-commissie Rechten van de Mens en van het bestuur van de Carnegie-Stichting.

Van 1985 tot 1993 was hij de eerste VN-rapporteur op het terrein van foltering. Hij achtte foltering een misdadige vernietiging van de menselijke persoonlijkheid, die door geen

enkele ideologie of hoger belang kan worden gerechtvaardigd. Als rapporteur was hij dan ook niet bang om landen die zich schuldig maakten aan deze praktijken daarmee publiekelijk te confronteren.

De politieke loopbaan van de heer Kooijmans begon met het redacteurschap voor diverse uitgaven van de Anti-Revolutionaire Partij. Toen deze partij in 1980 opging in het CDA, werd de heer Kooijmans voorzitter van het Dr. Abraham Kuyperfonds. Ook was hij voorzitter van de commissie buitenland van het CDA en adviserend lid van het dagelijks bestuur van deze partij.

In 1993 werd de heer Kooijmans – naar verluidt geheel tot zijn verrassing - benoemd als minister van Buitenlandse Zaken in het kabinet Lubbers III. Bij zijn aantreden zei hij: "Ik ben wie ik ben, ik verander niet", wat kenmerkend was voor zijn standvastige karakter. Als minister van Buitenlandse Zaken was hij nauw betrokken bij het EU-beleid ten aanzien van de Balkanoorlog. "Al te verhullend diplomatiek taalgebruik is hem vreemd" werd over hem gezegd. Steeds helder in wat hij voor ogen had, sprak hij klare taal waar nodig. Zo pleitte hij in april 1994 tijdens een bezoek aan Indonesië hartstochtelijk voor verbetering van de mensenrechtensituatie in dat land en in Oost-Timor. Stille diplomatie en het openbaar aan de kaak stellen van wantoestanden sluiten elkaar naar zijn mening geenszins uit.

Na zijn ministerschap keerde de heer Kooijmans terug als hoogleraar volkenrecht in Leiden. Hier werd hij door zijn studenten opnieuw op handen gedragen. In januari 1997 werd hij voorzitter van de nieuw opgerichte Adviesraad Internationale Vraagstukken. Dit was echter van korte duur, want in maart 1997 werd de heer Kooijmans als eerste Nederlander in de geschiedenis benoemd tot rechter in het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties. Hij beschouwde dit als de kroon op zijn werk en als een onverwachte toegift. In een interview in 2001 zei hij over zijn werk bij het hof: "De deken die tijdens de Koude Oorlog over de internationale samenleving lag, is weggetrokken. Maar we moeten niet het volmaakte claimen. Iedere stap is er een vooruit, maar dan ben je er nog niet. Het zal namelijk nooit de laatste zijn."

De heer Kooijmans was Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau. In 2006 decoreerde Koningin Beatrix hem tevens met de zeer zelden gebruikte Huisorde van de Gouden Leeuw van Nassau. In 2007 werd hij benoemd tot Minister van Staat, een titel die alleen in zeer uitzonderlijke gevallen wordt toegekend aan politici of staatslieden die geen publieke functie meer vervullen.

In 2009 stelde de Universiteit Leiden als eerbetoon de Peter Kooijmans Leerstoel in. Deze wisselleerstoel houdt zich bezig met belangrijke vraagstukken op het gebied van vrede, recht en veiligheid.

Met de heer Kooijmans is een erudiet, gedreven en pragmatisch mens heengegaan. Een realist, maar geen cynicus. In een veelzijdige loopbaan heeft hij een gedenkwaardige bijdrage geleverd aan de strijd voor mensenrechten en de versterking van de internationale rechtsorde gedurende een lange reeks van jaren.

Moge ons respect voor zijn persoon en zijn grote verdiensten voor zowel ons land, als de internationale gemeenschap tot steun zijn voor zijn familie en vrienden.

Ik verzoek een ieder om een moment stilte in acht te nemen.